

Els límits del planeta

Si tothom visqués segons l'estil de vida d'un ciutadà de l'Estat espanyol, necessitaríem tres planetes per satisfer la demanda de recursos naturals

Els recursos naturals són limitats i l'ús que en fem és responsabilitat de tothom. Imatge de Flickr

De mitjana, cada espanyol compra com a mínim un parell de peces de vestir cada mes, segons dades del Centre de Recerca i Informació en Consum, de manera que, si els armaris són espais finits, també hauríem de llençar dues peces cada mes. El model de consum frenètic en el qual estem immersos —en què el ciutadà mai no satisfà

les necessitats de consum—topa amb el fet que els recursos del planeta són finits i no poden suportar un creixement il·limitat.

«Hem heretat una visió materialista de la Terra, entesa com un mer magatzem de recursos, i contemplem el món com una suma arbitrària d'objectes, a punt per ser posseïts,

classificats, manipulats i consumits», afirma Jordi Pigem, doctor en Filosofia i autor de la publicació «Revalorar el món. Els valors de la sostenibilitat». Aquesta publicació, on s'analiza el consumisme i el materialisme com a claus de la insostenibilitat, enllaça la crisi econòmica i financera del 2008 amb una crisi de valors que, tot i que té les causes

immediates en l'especulació financera i immobiliària, «té a veure més del que sembla amb la topada del nostre sistema socioeconòmic contra els límits del planeta». Els valors que ens han portat a aquesta crisi, diu Pigem, tenen l'origen en una visió del món insostenible mediambientalment, però també econòmicament i socialment.

Els experts en medi ambient alerten que el camí que hem fet fins ara de malbaratament i consum irresponsable dels recursos no és viable. Xavier Gabarrell, investigador responsable del grup de recerca Sostenibilitat i Prevenció de l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals de la UAB (ICTA), afegeix que cada cop som més ineficients energèticament. «Des del 2003 hem disminuït la nostra eficàcia en un 20%. Això vol dir que necessitem més materials i més energia per produir la mateixa riquesa que fa quinze anys». Segons un informe de WWF, si tothom visqués conforme l'estil de vida d'un ciutadà de l'Estat espanyol, necessitaríem més de tres planetes per satisfer la demanda de recursos naturals.

(continua a la pàg.4)

L'entrevista

Parlem amb la delegada de Greenpeace a Catalunya pàg. 8

El control dels recursos

Conflictes socioambientals a l'Amèrica Llatina pàg.5

Fracking: l'última temptació

Què és l'extracció de gas amb la fracturació hidràulica?

pàg. 7

I a més...

La FAS estrena el voluntariat ambiental a la UAB

pàg. 3

EDITORIAL

SUMARI

Reptes ambientals a la UAB

Des de fa ja uns anys hi ha consens científic al voltant del perill que representa l'escalfament global del planeta vinculat a l'efecte hivernacle. El Grup Intergovernamental sobre Canvi Climàtic (IPCC, en les sigles en anglès) vinculat a Nacions Unides, ha aconseguit amb la recerca posar la temàtica en l'agenda política mundial, si bé –cal reconèixer-ho– amb resultats molt tímids en la governança global.

Les conseqüències d'un creixement en la temperatura mitjana del planeta són escruixidores: l'augment del nivell dels mars i la desaparició, per tant, del litoral i la població que hi ha assentada, els canvis en la climatologia i en el règim de pluges, la desaparició de biodiversitat o un impacte brutal en l'agricultura i el comerç mundial. El medi ambient, vinculat al que tradicionalment se n'ha dit subdesenvolupament, és, doncs, avui per avui el principal repte de la humanitat.

Conscients d'això, des de la Fundació Autònoma Solidària ja fa temps que treballem amb la idea que el voluntariat de

Dinar solidari a la Plaça Cívica el Dia de la Terra. Imatge FAS

cooperació al desenvolupament ha d'anar vinculat a la sensibilització en temes ambientals. Les problemàtiques dels països del Sud només es poden entendre i abordar des d'una visió general que incorpori els reptes medioambientals del planeta.

Aquest curs, a més, hem volgut donar un impuls al vo-

luntariat ambiental i hem aconseguit que més de 30 estudiants es vincuessin a aquesta idea fomentant la protecció d'ocells insectívors (posant 25 caixes-niu al campus), oferint alternatives al model excessiu de consum (un dinar contra el malbaratament alimentari i l'intercanvi de llibres o roba de segona mà) o sensibilitzant sobre temàtiques globals (com

la celebració del Dia de la Terra).

Hem de reconèixer que el voluntariat ambiental de la FAS seria impossible sense la col·laboració de l'Oficina de Medi Ambient que s'ha bolcat a aconseguir que els nostres estudiants puguin trobar en la UAB un espai per aprendre, conscienciar-se i mobilitzar-se. Aquest treball conjunt és imprescindible per al futur i està estretament vinculat a

l'estratègia de la UAB en l'àmbit de fomentar la Participació i el Campus Saludable i Sostenible.

L'aposta de la FAS de cara al futur és, doncs, treballar per aconseguir la implicació d'estudiants i del conjunt de la ciutadania en un canvi de model econòmic i social, que resulti sostenible.

Jordi Prat
Director de la FAS

Editorial	2
Voluntariat ambiental	3
Altres mirades	3
En profunditat	4
Els límits del planeta	
La veu dels estudiants	4
El reportatge	
Conflictes socioambientals	5
iPunt	5
En primera persona	7
El mur	7
L'Entrevista	8

Encara no ets del fasbook?

Vols estar a l'última sobre la FAS i les novetats en temàtiques socials, cooperació i salut?
Connecta't amb nosaltres!
Busca: FAS.UAB

twitteges?

- # Voluntariat
- # Cooperació
- # Salut
- # Justícia
- # CROMA
- # Discapacitat
- # FAS

Busca'ns a:
@fas_uab

Empenta! Publicació quadrimestral de la Fundació Autònoma Solidària

Equip de redacció: FAS - Clara Romaguera i Gisela Gómez. Juny 2013

Agraïments: Equip de la FAS, Jordi Prat (Direcció FAS), Isabel Gómez (Àrea de Cooperació), Carla Marimón (Àrea de Comunicació). Oficina de Medi Ambient de la UAB. Martí Boada, Xavier Gabarrell (ICTA UAB), Jordi Bigues, Equip de Som Energia, Virgina Rabal (Greenpeace-Espanya), Arpad Pou Hanacsek, L'Hortet de l'Autònoma i Avafes Bcn.

Dipòsit legal: B-3041-2002

Aquesta publicació ha respectat l'opinió de les persones autores dels articles. Si bé compartim el discurs d'aquestes, no totes les opinions reflecteixen totalment el posicionament de la FAS.

Realitzada per:

Amb el suport de:

POR SOLIDARIDAD OTROS FINES DE INTERÉS SOCIAL

VOLUNTARIAT

Voluntariat de medi ambient a la FAS

El grup de voluntariat s'estrena amb forta participació i un programa ple d'activitats

Aquest any la Fundació Autònoma Solidària ha engegat un programa d'activitats que pretén conscienciar la comunitat universitària sobre l'impacte que tenen els nostres actes en l'entorn on ens movem cada dia. El nou grup de voluntaris de medi ambient és una proposta que ha dut a terme el grup de medi ambient de la FAS juntament amb l'Oficina de Medi Ambient de la UAB (OMA). Aquesta iniciativa inclou tot un seguit d'activitats pensades perquè els estudiants hi puguin participar.

El voluntariat de medi ambient de la FAS ha pres força i s'ha estrenat aquest curs com a grup propi dins de la Fundació. L'objectiu d'aquest grup és reflexionar i actuar sobre les conseqüències negatives que l'activitat humana ha provocat en el medi ambient, però també sobre com hi podem influir positivament en l'àmbit del campus de la UAB, tot proposant maneres més saludables i ecològiques de viure.

Al mes de gener aquest grup, que compta amb la participació de prop de 15 estudiants, va disparar el tret de sortida del programa d'activi-

tats ambientals amb la construcció de caixes niu dins el campus de la UAB. Aquest grup que també s'ha encarregat de fer la penjada de les caixes —sempre amb l'assessorament de l'OMA— i en

Ciències i Biociències, entre d'altres.

El voluntariat ambiental ha volgut destacar i celebrar dies importants com el Dia Mundial de l'Aigua o el Dia de la Terra. Precisament, en

a càrrec del portaveu de la Plataforma en Defensa de l'Ebre, Manolo Tomàs. Pel Dia de la Terra es va celebrar un dinar popular *freegan* a la plaça Cívica per tal de sensibilitzar sobre el malbarata-

zar aquest taller a partir de la roba cedida per l'entitat Engrunes. L'activitat, que pretenia sensibilitzar sobre el consum massiu de roba, va comptar amb la participació d'una cinquantena d'estudiants i amb els alumnes de batxillerat artístic i escènic de l'Institut Celestí Bellera, que van voler aprendre les tècniques de renovació del vestuari sense comprar roba nova. Finalment, els participants van fer una desfilada de moda amb la roba creada.

A poc a poc el voluntariat ambiental va augmentant l'oferta d'activitats i aconseguint establir-se com a grup sòlid d'estudiants universitaris compromesos amb el medi ambient i la seva preservació, tenint en compte l'entorn natural on estudia i es relaciona cada dia, i que no pot perdre.

Si vols formar part d'aquest grup de voluntariat posa-t'hi en contacte a través de l'adreça:

fas.mediambient@gmail.com
o el telèfon 93 581 27 57

Grup de voluntariat de medi ambient de la FAS

Imatge de la desfilada de roba reciclada Modatrash a la Plaça Cívica. Imatge FAS

farà el seguiment els propers mesos. El grup de caixes niu ja es considera com un grup estable, format majoritàriament per membres de l'entitat AVAFES, estudiants de la Facultat de Veterinària i de

motiu del Dia Mundial de l'Aigua, el 14 de març, es va organitzar un tast d'aigua a cegues a la Facultat de Ciències, que va tenir una alta participació d'estudiants i, posteriorment, una xerrada

ment dels aliments.

Una de les activitats estrella ha estat el Modatrash, un taller de creació de roba reciclada, on Anna Estany, pionera en aquest corrent de disseny a Catalunya, va dinamit-

ALTRES MIRADES

Quines altres entitats treballen amb voluntariat ambiental?

ADENC

L'Associació per la Defensa i l'Estudi de la Natura (ADENC) és una associació ecologista i naturalista, creada l'any 1982 amb una dilatada experiència en realitzar activitats de protecció del medi ambient a la comarca del Vallès.

El seu objectiu és vetllar pel manteniment dels valors naturals i estar alerta d'aquelles actuacions, públiques i privades, que puguin tenir una incidència remarcable en el territori.

Dins el projecte de voluntariat de l'entitat, l'ADENC duu a terme el projecte "Fes reviure el Ripoll!" que consisteix en la restauració ecològica d'un tram del riu Ripoll al seu pas per Sabadell amb la participació de voluntaris i també entitats i organismes locals.

Organitzen cursos, xerrades, exposicions i sortides de camp, que abracen temes tan variats com la botànica, l'ornitologia, la micologia, l'astronomia, la geologia, la meteorologia i també la salut i les relacions humanes amb el medi ambient.

www.adenc.cat

Projecte Rius

És una iniciativa desenvolupada per l'Associació Hàbitats amb l'objectiu d'estimular la participació activa de la societat en la conservació i millora dels nostres rius.

El Projecte Rius té el seu àmbit d'actuació en les diverses conques fluvials de Catalunya i s'articula en dos esglaons de compromís: inspecció de rius i adopció de rius. Els voluntaris tenen cura d'un tram de riu que ells

mateixos trien, prenent mostres del seu estat fisicoquímic i biològic amb periodicitat semestral (inspecció) o portant a terme accions de millora del seu tram (adopció). Al marge, l'entitat organitza una neteja anual de lleres anomenada "Fem Dissabte," una jornada de gestió del bosc de ribera anomenada "Planta't" i diverses activitats de descoberta i divulgació ambiental.

www.projecterius.org

AVAFES

Si ets un amant dels animals i de petit miraves els documentals de fauna salvatge somiant en veure'n algun dia pots entendre com es sentien els fundadors de l'Associació Veterinària per a l'Atenció de Fauna Exòtica i Salvatge, AVAFES.

Va començar sent un grup

humil d'estudiants de la Facultat de Veterinària de la Universitat Autònoma de Barcelona, i amb els anys ha passat a ser una entitat que s'ha distribuït per la majoria de facultats de veterinària d'Espanya.

Una de les funcions d'AVAFES és realitzar conferències i cursos per apropar el coneixement de la fauna exòtica i salvatge a qualsevol interessat en el tema.

Aquesta associació també intenta participar en activitats de conservació i conscienciació. Sobre aquesta línia, AVAFES Barcelona va organitzar una campanya de recollida de mòbils pel projecte "Movilízate", impulsat per l'Institut Jane Goodall.

<http://avafesbcn.atwebpages.com>

L'Hortet de l'Autònoma

És un col·lectiu autogestionari i fonamentalment estudiantil que centra el seu interès en l'aprenentatge de l'agroecologia, no només com un conjunt de tècniques de conreu, sinó com unes lògiques quotidianes d'actuació. S'organitzen en assemblea i treballen cooperativament.

Entenen l'agroecologia com a eina per la transformació social i que senta les bases de la nostra sobirania alimentària. L'aprenentatge de l'agroecologia és un procés empoderador i aquest ha estat el seu objectiu com a col·lectiu durant els seus deu anys d'existència. La producció, diuen, és només una conseqüència del treball ben fet, no pas una obsessió.

www.hortet.cat

EN PROFUNDITAT

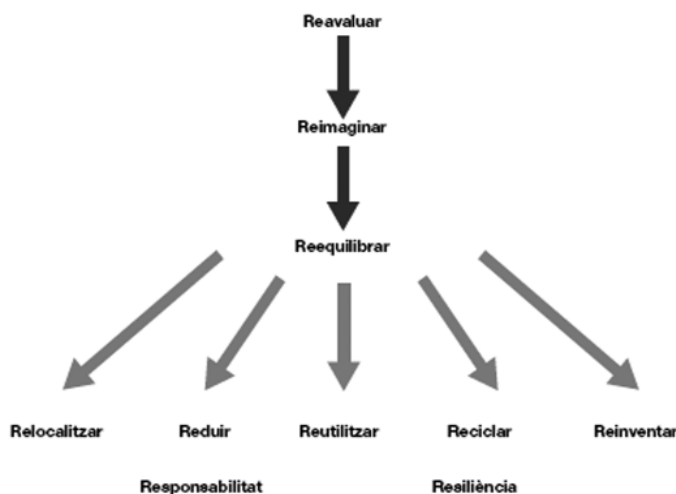
Una revolució sostenible

(ve de la portada) Les conseqüències d'aquest ritme de consum ja són visibles i avui en dia no es discuteix que l'escalfament del planeta — l'efecte hivernacle, que provoca l'augment de la temperatura global— és causat per l'acció de l'home.

«A Catalunya, en 50 anys, la temperatura ha augmentat 1,2 °C i segueix pujant perquè no corregim el model energètic», alerta Martí Boada, geògraf, doctor en Ciències Ambientals i investigador de l'ICTA sobre canvi global, el qual treballa en el programa antàrtic espanyol avaluant-ne l'impacte turístic. «Tenim múltiples manifestacions clares d'aquesta problemàtica a escala local i planetària, com ara que la pujada del nivell del mar s'ha menjat uns 40 metres de línia de costa de mitjana a l'Antàrtida.»

Està en perill el planeta? Segons Boada, «No, seria arrogant pensar que l'home disposa del poder de destruir el planeta. En tot cas, en podem modificar tant les condicions mediambientals que l'espècie humana tindria problemes per desenvolupar-s'hi i adaptar-s'hi».

Jordi Bigues, periodista, activista ambiental i autor, entre d'altres, del llibre que ha inspirat el programa televisiu sobre consum Lletra petita, constata que el problema de l'home actual és que oblidava els seus orígens com a part del medi natural. «És una guerra de la nostra espècie amb l'entorn, una guerra entre biosfera i tecnosfera, que sols pot concloure fent les paus amb el planeta», diu Bigues.

Reavaluar, la clau de les erres. Gràfic elaborat per Jordi Pigem dins la publicació *Papers de Sostenibilitat*.

Per tant, és necessari replantejar la nostra relació amb l'entorn, amb els models de creixement, consum i economia i disminuir l'impacte negatiu sobre el medi ambient. Parlem de la necessitat d'un model més sostenible i la presa de consciència dels límits del planeta.

«La sostenibilitat no és una mera expressió que queda bé. És una autèntica revolució, sense violència, que vol subvertir el model energètic i econòmic i avançar cap a noves formes participatives, més transparents», explica Boada.

Què comporta ser sostenible? «Sostenible vol dir seguir el que feien els nostres avis, que sabien que, si volien tenir ous per menjar, no podien posar la gallina a la cassola. Ara, en canvi, matem la gallina, i també el gall», afirma metafòricament Boada.

De manera alternativa al consumisme frenètic i al sis-

tema energètic actual, s'han desenvolupat models de creixement més sostenibles que busquen un equilibri i integren la variable «natural» als valors econòmics i socials. Es tracta d'iniciatives que van des de polítiques a escala mundial fins a accions individuals.

«Sostenible vol dir seguir el que feien els nostres avis: si volem tenir ous per menjar, no podem posar la gallina a la cassola», Boada.

Entre aquestes mesures podem esmentar les energies renovables, el reciclatge i la reutilització, la producció i el consum de proximitat, la gestió preventiva de residus, el foment del transport públic, la petjada ecològica, el replantejament de les necessitats de consum i el decreixement, entre d'altres.

Aquest tipus de propostes i

polítiques fan prendre consciència de les conseqüències del consum de recursos naturals per sobre de la seva regeneració i plantegen opcions d'eficiència energètica viables. En un context de crisi financera, ecològica i social, qüestionar els valors i les necessitats —què és necessitat i què no— posa sobre la taula el lema «consumir menys per viure millor».

«Així, per avançar cap a un món més sostenible, ens cal alguna cosa més que avenços tecnològics i científics. Ens cal identificar i difondre els valors de la sostenibilitat», afirma Jordi Pigem. «Això requereix reimaginar, transformar el nostre imaginari personal i col·lectiu. I aquest procés arrenca reavaluant les nostres prioritats i els nostres objectius.»

UAB, un Campus sostenible

En aquesta línia, la Universitat Autònoma de Barcelona impulsa un pla quadriennal, Campus Saludable i Sostenible, presentat com una eina pràctica que conté diferents accions per a la millora ambiental del territori del campus universitari. El Pla es basa en una gestió de la Universitat d'acord amb els principis de sostenibilitat ambiental i inclou mesures concretes com ara una guia contra el malbaratament alimentari o la disminució de la despesa energètica del campus, que l'any passat va ser un 3,26 % menys que el 2010. A més, promou la millo-

ra de la salut de la comunitat universitària, entorns i hàbits d'estil de vida saludables amb mesures i activitats de sensibilització com la Setmana Saludable de la UAB, celebrada el 15 d'abril passat.

Guia del malbaratament alimentari

Aprofitem el menjar!

Una guia per a la reducció del malbaratament alimentari en el sector de l'hostaleria, la restauració i el càtering

Un total de 1.300 milions de tones d'aliments es perden o es llencen anualment al món. Malbaratem un terç dels aliments, ja que a poc a poc els anem perdent del camp fins a la taula.

Segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació, a Europa, entre l'agricultura, la pesca i la transformació d'aliments es perd un 17% dels aliments, la comercialització llença el 5% del menjar i els consumidors en malbaratem més del 10%.

Cal posar aturador a aquest escàndol en un moment en què prop de 900 milions de persones passen gana o pateixen desnutrició per manca de menjar. El malbaratament és un problema humanitari, social, econòmic i ambiental que afecta tothom.

En aquest sentit, l'Oficina de Medi Ambient de la UAB i la Fundació Àlicia han publicat conjuntament la guia «Aprofitem el menjar!», amb l'objectiu d'ajudar a reduir el malbaratament alimentari en el sector de l'hostaleria, la restauració i els càterings. Us la podeu descarregar a <http://www.uab.cat/mediambient/>

LA VEU DELS ESTUDIANTS

Som conscients del menjar que llencem?

Víctor Nuñez, estudiant de Periodisme

No en som conscients. És un problema del conjunt de la societat. Consumim en excés i a la resta del món hi ha problemes d'abastiment.

Neus Bonnin, estudiant de Ciències Polítiques

No. Al bar de la plaça Cívica molta gent deixa el pa del menú. Si està en bones condicions, en lloc de llençar-lo, l'aprofito.

Marta Trilles, estudiant de Filologia Anglesa

A casa no malbaratem el menjar, per exemple, conservem les sobres en carmanyoles i fem una previsió de què cal comprar.

Si els supermercats i restaurants donessin el menjar sobrant en lloc de llençar-lo, es milloraria l'eficiència.

Ferran Vives, estudiant d'Economia

EL REPORTATGE

Conflictes socioambientals a l'Amèrica Llatina

Els conflictes amb origen en el control dels recursos naturals i els impactes que tenen en la natura i la població a l'Amèrica Llatina van ser els temes de la xerrada que el 17 d'abril va tenir lloc a la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la UAB dins el marc de la VIII Setmana de la Cooperació: *Pau i violències al món*. Marc Gavalrà, Mariana Walter — investigadors de l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals de la UAB— i Sara Mingorria —d'Educació per l'Acció Crítica-Grup d'Investigació en Drets Humans i Sostenibilitat— van explicar les conseqüències del model energètic actual i, de la indústria extractiva. També es va comptar amb la presència de la lideressa indígena guatemalenca Lorena Cabnal, que va aportar la seva experiència des de la lluita feminista comunitària per la defensa del territori i dels drets dels pobles indígenes.

Abastir els països del Nord

Els recursos naturals dels quals depenem, com el petroli o la mineria, estan explotats per transnacionals energètiques que satisfan la demanda de consum dels països del Nord i s'obtenen, principalment, dels països del Sud on s'hi vulneren els drets socials, econòmics, ambientals i cul-

turals.

Si a aquest fet hi afegim que l'actual context de crisi energètica i l'evidència dels límits del planeta ha fet pujar el preu dels recursos naturals, fa que aquests representin un dels grans negocis del món, malgrat els impactes negatius

s'explica, en bona part, per l'espòli històric i present de la seva riquesa. Fent un cop d'ull als principals països on l'Estat espanyol compra petroli — Líbia, l'Aràbia Saudita, Iran, Rússia i Nigèria—, constatem que, paradoxalment, són estats amb fortes desigualtats

nitats locals, ja que requereix extreure'n quantitats immenses per tal que sigui rendible. A més, el processament químic que implica genera una acumulació de residus tòxics que queden exposats a l'aire lliure i s'acaben filtrant i contaminant el sòl i l'aigua.

En aquest procés, poques vegades es tenen en consideració els passius ambientals, és a dir, el conjunt de danys ambientals produïts per l'activitat d'una empresa o com a conseqüència d'un d'accident, al voltant del fenomen de l'extracció d'un recurs, però també amb el transport i la construcció d'infraestructures que requereix.

Lluita indígena pel territori

El control dels recursos naturals ha portat l'expulsió de pobles indígenes del seu territori. Parlant de les conseqüències sobre la població autòctona, Lorena Cabnal, lideressa i feminista comunitària dels maies xinka va deixar la seva comunitat indígena de Santa Maria de Xalapán, a Jalapa (Guatemala), des d'on organitza la lluita per la defensa del territori i els drets humans, per fer sentir la seva veu a la UAB. La seva és una lluita particularment difícil per la seva condició de dona, però té un missatge d'esperança i força que contagia. El col·lectiu de

Xerrada sobre conflicte socioambientals. Foto Gisela Gómez

en el medi ambient i les greus vulneracions de drets que es duen a terme. Els conflictes socioambientals visibilitzen la insostenibilitat de sistema de consum i la inviabilitat del model energètic.

Les indústries extractives s'han instal·lat principalment a l'Àfrica i l'Amèrica Llatina expropiant-ne els seus recursos i fomentant un empobriment d'aquests països que

socials i alts índex de pobresa.

Segons Mariana Walter, investigadora de l'ICTA-UAB, en els darrers anys, a l'Amèrica Llatina hi ha hagut un procés de desregulació del sector miner que l'ha fet molt atractiu a ulls de les grans corporacions. La mineria a gran escala és un fenomen amb un fort impacte per al territori i per a les comu-

done que encapçala utilitza el feminisme comunitari com a estratègia de resistència i va ser el primer en denunciar que el govern guatemalenc estava atorgant llicències a companyies mineres per explotar la seva terra. Des d'aleshores, la criminalització s'ha intensificat i denuncien assassinats selectius de líders opositors. Cabnal defensa que el moviment pren més força unit amb altres moviments socials que tenen la finalitat de defensar el territori i reclama a Occident un vincle més fort amb la natura i una relació d'iguals, ja que els recursos naturals no són propietat de la humanitat.

La responsabilitat dels conflictes socioambientals és compartida. Marc Gavalrà, investigador de l'ICTA-UAB, explica que per una banda, els estats són còmplices de les companyies extractives al flexibilitzar la llei i, per l'altra, les corporacions utilitzen la impunitat que els atorga treballar en zones molt aïllades on la repercussió social i mediàtica és mínima. A més, els ciutadans no poden eximir-se de les responsabilitats que tenen com a consumidors, malgrat el grau de desinformació sobre l'origen i el procés d'extracció dels recursos que consumim.

IPUNT

Cap a quin model energètic avancem?

Som Energia és una cooperativa de producció i venda d'energia verda

Davant d'una societat consumidora principalment de fonts energètiques de base mineral i fòssil, quatre raons principals mouen la cooperativa Som Energia a crear l'energia que consumim, de forma local, a partir de fonts renovables: la fi del petroli accessible a bon preu un cop assolit el Peak Oil o pic màxim del petroli; la dependència energètica que patim amb la importació de combustibles fòssils provinents de zones sovint conflictives i on la riquesa energètica no es reflecteix en riquesa social; l'ús de combustibles fòssils contribueix a l'efecte del canvi climàtic; i per últim, per afavorir la producció

descentralitzada i promoure l'economia local.

L'objectiu de la cooperativa, la qual no té ànim de lucre, és reunir a milers de persones amb el desig de canviar el model energètic actual i treballar per assolir un model 100% renovable. D'una banda, els socis i sòcies poden invertir diners per engegar col·lectivament projectes de generació a partir de fonts renovables (biogàs, solar, vent, etc.) de manera independent.

Actualment més de 700 socis i sòcies han invertit 3.5 milions d'euros en projectes de generació elèctrica renovable, amb els que s'han

pogut instal·lar 8 cobertes fotovoltaïques i una planta de biogàs amb una potència instal·lada de 1300 kw.

Els socis i sòcies tenen l'opció de contribuir al canvi de model energètic, convertint-los en consumidors/es d'energia 100% renovable a partir de la comercialitzadora d'energia verda. L'objectiu cooperatiu és poder arribar a cobrir amb instal·lacions pròpies el 100% de la demanda. Mentre això arriba, la resta d'energia la compren al mercat elèctric i obtenen els anomenats "Certificats de Garantia d'Origen" de petits productors renovables per poder garantir que l'electricitat que con-

sumeixen s'ha generat a partir de fonts renovables.

Tothom pot participar en aquest moviment social que busca la democratització del sistema energètic, guanyar

independència respecte de les grans companyies energètiques, i estalviar grans despeses com la publicitat i ser eficients en la gestió i la comunicació.

Fotografia de l'equip de Som Energia. Foto cedida per Som Energia.

RECONeixEMENT
DE CRÈDITS PER
PARTICIPAR EN
ACTIVITATS
SOLIDÀRIES

VOLUNTARIAT A LA UAB

★ APUNTA'T AL VOLUNTARIAT: AMB INFANTS I JOVES EN RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL. A HOSPITALS I CENTRES SOCIO SANITARIS. A CENTRES PENITENCIARIS I DE JUSTÍCIA JUVENIL. PROMOVENT LES FINANCES ÈTIQUES I EL COMERÇ JUST. MUNTANT CAMPANYES DE PREVENCIÓ DE VIH-SIDA, SEXE SEGUR I CONSUM DE DROGUES.

Ja et pots inscriure als cursos de formació d'aquest estiu i del curs 2013-14

FORMACIÓ PEL CANVI

CRÈDITS
ACADÈMICS

Fundació Autònoma Solidària - Plaça Cívica de la UAB
Tel. 93 581 47 15 – fas.formacio@uab.cat | www.uab.cat/fas

EN PRIMERA PERSONA

Fracking: l'última temptació

Josh Fox viu als Estats Units, en una casa construïda l'any 1972 pels seus pares, enmig del bosc on passa un riu, a Milanville, Pennsylvania. Un dia de l'any 2009 rep un missatge de correu electrònic d'una companyia de gas que l'informa que el seu terreny — l'Estat espanyol no té la mateixa legislació que els Estats Units, on el subsòl és propietat privada i no de l'Estat— està situat sobre el jaciment de Marcellus, que s'estén en les zones de Pennsylvania, Nova York, Ohio i West Virginia. La companyia està disposada a pagar-li uns 100.000\$ per les seves 39 hectàrees de terreny. Després de diverses investigacions, descobreix que l'any 2005 es va aprovar als Estats Units una clàusula energètica que eximia la indústria de respectar les lleis de protecció d'aigua potable. Descobreix que el que vol fer la companyia de gas és perforar els seus terrenys per continuar la campanya de prospecció de gas més gran de tota la història. Descobreix que comença l'era del *fracking*: el negoci del gas.

Marcel Coderch, expert en qüestions energètiques, sostenibilitat i creixement econòmic, assenyala que arran de l'augment, principalment, del preu dels hidrocarburs convencionals com el petroli i el carbó, que ha fet econòmicament rendible aquests mètodes d'explotació del *fracking*, empreses nord-americanes i canadenques intenten importar aquesta nova indústria fins a altres terrenys de legislació i explotació, actualment a l'Estat espanyol i, especialment, al País Basc i a Catalunya.

El *fracking* és una tècnica d'extracció o explotació de gas natural en jaciments no convencionals. Busca alliberar el gas acumulat atrapat en certes roques sedimentàries, generalment argiloses i poc permeables, a través d'una fractura o perforació vertical situada entre uns 2.500 i 4.000 metres sota terra i d'una perforació horitzontal que acaba fracturant la roca i congelant el gas per poder-ne augmentar així la permeabilitat. Per aconseguir el gas és necessari fer diferents pous en grans àrees de terreny i aïllar-lo en diverses capes d'ac-

er i ciment on s'injecta a pressió una barreja de gran quantitat de litres d'aigua, sorra i 596 additius químics de gran toxicitat que aconseguen fer més grans les esquerdes i atraure el gas cap al pou. L'explosió fa pujar el gas cap a la superfície juntament amb una part de la mescla injectada, entre un 15% i un 80%, on es troben metalls pesats, hidrocarburs i elements naturals radioactius.

Imatge de la plataforma 'Aturem el Fraking'. *Aturem el Fracking*.

Es calcula que es requereixen entre 9.000 i 29.000 metres cúbics d'aigua per poder excavar un sol pou que es pot arribar a hidrofracturar fins a 18 vegades, la qual cosa provoca emissions de metà, contaminació d'aqüífers, contaminació de l'aire, riscos sísmics, migració de contaminants a través del subsòl i una evident despesa d'aigua.

Un dels problemes més evidents és la contaminació dels aqüífers. Precisament, el 80 % dels permisos d'investigació concedits a l'Estat espanyol són sobre aqüífers, malgrat que existeix un risc enorme que els additius químics que s'injecten al subsòl es filtrin a través de l'acer i contaminin l'aigua. Segons Ecologistes en Acció, actualment a l'Estat espanyol hi ha 14 milions de persones que es proveeixen d'aqüífers.

Als Estats Units es té cons-

tància que l'últim any hi ha hagut dues contaminacions de dipòsits d'aigua potable que han provocat greus problemes de salut. En ambdós casos, l'aqüífer estava molt a prop dels pous d'extracció de gas. També s'ha pogut registrar una important contaminació de benzè en l'aire, un potent agent cancerigen que viatja a través del vapor que surt dels pous on s'emmagatzemen les aigües residuals.

ma, contràriament al que diu Juan Carlos Muñoz Conde, portaveu de Shale Gas Espanya i representant de Trofagás, que el *fracking* «no té res a veure amb un tipus d'indústria segura, provada i sostenible com volen demostrar-nos repetidament».

Catalunya, terra afectada pel *fracking*

A Catalunya, la situació no és gaire diferent de la resta de l'Estat. A l'octubre la Generalitat va donar a l'empresa Teredo Oils Limited la famosa concessió «Ripoll» per investigar i explorar 23 terrenys que afecten 51.200 hectàrees de la Garrotxa, el Ripollès i Osona que implica una inversió d'11 milions d'euros. Des de fa uns dies, però, el Departament d'Empresa i Ocupació ha decidit aturar la concessió de manera preventiva a la companyia britànica perquè no ha presentat el pla anual obligatori de metodologies a la Direcció General d'Energia i Mines i Seguretat Industrial dins el termini establert. Finalment la Generalitat ha desestimat les al·legacions presentades per Teredo Oils Ltd i ha anul·lat definitivament el permís a la companyia britànica «per falta de responsabilitat.»

No obstant això, la Generalitat no s'atura en l'intent de continuar les investigacions i exploracions i està valorant autoritzar a la companyia Montero Energy Corporation dos permisos que afecten 37 municipis de la Noguera, la Segarra, el Solsonès i l'Urgell, i 44 a la zona d'Osona, el Bages i el Berguedà. Per aquest motiu s'han accelerat les accions de la Plataforma Antifracking (PAF), encapçalades per l'Ajuntament de Riudaura, que ja compta amb el suport de 47 ajuntaments i 90 entitats socials.

Arpad Pou Hanacsek
Filòsof i ecologista

Més informació sobre el *fracking*

Plataforma Aturem el Fracking
Plataforma Riudaura Junts
Plataforma Municipios Libres de Fracking
Plataforma Fracking EZ Araba
Plataforma Antifracking de Bizkaia
Ecologistes en Acció
Greenpeace-Espanya

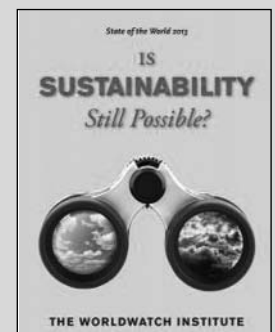
EL MUR

Promised land

El *fracking* és el tema de què tracta «Promised land», un film dirigit per Gus Van Sant estrenat el mes d'abril passat. Steve Butler, interpretat per Matt Damon, és un venedor sense gaire escrúpols d'una companyia extractora de gas que viatja a una zona rural dels EUA amb l'objectiu de comprar els drets de perforació als propietaris de les granges i explotar-ne els recursos. Steve intentarà convèncer els habitants de la població, empobrida per la crisi econòmica, dels beneficis de perforar la terra. A poc a poc sorgiran veus disconformes amb aquesta tècnica i els ciutadans lluitaran per mantenir i protegir la terra i els aqüífers.

L'estat del món

Cada any el Worldwatch Institute revisa els desafiaments mediambientals més importants que es viuen al planeta a través de la publicació *L'estat del món*. L'edició del 2013 planteja si la sostenibilitat encara és possible (*Is sustainability still possible?*) i tracta de redefinir aquest concepte, que ha quedat pervertit pel màrqueting i la publicitat, que veuen en allò biològic i ecològic una oportunitat. El llibre dona una visió àmplia i realista sobre la sostenibilitat i alguns experts analitzen les pràctiques i polítiques que ens hi apropem. Podeu descarregar-vos la versió original a través de la pàgina web.

“Criminalitzar l'activisme és un atac directe a les nostres llibertats”

VRGINIA RABAL, DELEGADA DE GREENPEACE A CATALUNYA, ILLES BALEARS I PAÍS VALENCIÀ

Foto cedida per Greenpeace

Virginia Rabal és voluntària de Greenpeace des de fa anys i actualment és la delegada de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià d'aquesta històrica organització ecologista i pacifista. Després de parlar sobre la importància d'implicar-nos i actuar, l'afectació directa que tenen els conflictes ambientals a la nostra vida, el potent lobby energètic que hi ha a l'Estat espanyol, les existents alternatives d'energia renovable, etc., surto de l'oficina de Greenpeace-Barcelona contagiada d'aquesta energia capaç de remoure consciències.

Quan vas sentir a parlar per primera vegada sobre Greenpeace?

Jo era molt petita, però recordo l'enfonsament del vaixell Rainbow Warrior II durant les proves nuclears franceses. Més tard em vaig fer voluntària de Greenpeace a València i ara hi treballa al capdavant de la mobilització social a Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià, d'una banda representant l'organització i de l'altra coordinant els grups locals de voluntariat de tota la zona. Aquesta iniciativa recent pretén reforçar la participació de les persones i tenir més capacitat per arribar a l'esfera local.

«No hem d'ometre mai la relació global-local»

Greenpeace és una de les poques ONG d'arreu del món políticament i econòmicament independents. Donada aquesta particularitat, quin creus que és el paper de l'organització?

Denunciar una agressió mediambiental allà on es produeix, i al mateix temps, pressionar governs i empreses que causen aquestes agressions. La clau és la nostra independència. Greenpeace està formada essencialment per les per-

sones com tu i com jo i això ens garanteix la llibertat a l'hora d'actuar. Un repte a què ens enfrontem en aquesta època de canvis és la defensa de l'activisme com a dret de les persones a canviar les coses. Criminalitzar l'activisme és un atac directe a les nostres llibertats.

Greenpeace defineix la seva manera d'actuar com a «acció directa no violenta». Creus que ha canviat la manera de fer activisme de Greenpeace des dels seus inicis?

Conserva l'esperit de l'activisme d'aquells primers temps, però ha anat evolucionant, igual que la societat. Ara incidim molt en el poder de les persones com a individus, consumidors, ciutadans (tenim més poder del que ens pensem!)... i la revolució digital, les xarxes socials. Aquestes són eines de mobilització i d'activisme molt potents! La suma de petits canvis individuals pot esdevenir una gran canvi col·lectiu.

Creus que la població és conscient de les problemàtiques ambientals i l'impacte que l'activitat humana té sobre el medi?

Molta gent n'és conscient, però creu que no l'afecta directament en el seu dia a dia. No hem d'ometre mai la relació global-local! El 2012

és l'any en què el nivell de glaç és el més baix enregistrat fins ara, per tant, la nostra campanya per declarar l'Àrtic un santuari global pot semblar quelcom molt llunyà, però el que passa allà té conseqüències a la resta del planeta en forma de canvis de temperatura extremes, huracans, inundacions cada vegada més virulentes, pèrdua dels equilibris naturals, etc.

Quins són els principals èxits o «batalles guanyades» que destacades de Greenpeace?

El tancament de la central nuclear de Garoña, els judicis guanyats contra l'hotel il·legal d'Algarrobico, el compromís de Zara de retirar les substàncies tòxiques de la seva cadena de producció mundial, aconseguir que s'aprovi una política pesquera comuna que doni suport a la pesca sostenible...

I quines creus que són les principals problemàtiques ambientals latents avui dia al nostre territori?

Vivim un cicle de destrucció massiva dels recursos. A Catalunya treballem pel progressiu tancament de les centrals nuclears, la prohibició dels cultius transgènics i en contra de la modificació de la Llei de costes, que pretén mantenir un model de bombolla immobiliària

insostenible. I ara ens enfrontem a una nova amenaça, el *fracking*.

«Si no s'aposta per un model sostenible és per manca de voluntat política»

Greenpeace demana al Govern que «posi en marxa un pla de tancament progressiu però urgent de les centrals nuclears. És un risc inacceptable per al medi ambient i la humanitat». És realment possible plantejar un model energètic en l'àmbit de l'Estat espanyol que prescindeixi al cent per cent de les nuclears?

Greenpeace ha elaborat diversos informes que es poden consultar, tots, a la pàgina web i que exposen alternatives per mudar cap a un model íntegrament renovable.

L'informe Renovables 100 % demostra que un sistema elèctric basat completament en renovables és tècnicament possible i econòmicament assequible, i que és capaç d'abastir en més de 56 vegades la demanda elèctrica de l'Espanya peninsular per al 2050. Els guanys són de tipus tècnic, econòmic, ambiental i d'ocupació del territori, vull dir que, si no apostem per un model més sostenible és perquè hi ha molts interessos econòmics i empresarials i una manca de voluntat política.

GREENPEACE

Greenpeace es defineix com una Organització No Governamental internacional que fa campanyes per canviar actituds i hàbits amb l'objectiu de protegir el medi ambient i fomentar la pau. Neix l'any 1971 quan un grup d'activistes antinuclears canadencs, alguns objectors de consciència dels EUA que no volien participar a la guerra del Vietnam, van formar una petita organització anomenada Comitè "No provoqueu un sisme" (*Don't make a wave Committee*).

www.greenpeace.org/espana
facebook.com/greenpeace.spain
[@greenpeace_esp](https://twitter.com/greenpeace_esp)